

Krzysztof Filipowicz

Misterium wcielenia w jutrzni i nieszporach adwentowej liturgii godzin

Studia Theologica Varsaviensia 49/1, 35-55

2011

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

KS. KRZYSZTOF FILIPOWICZ, UKSW

MISTERIUM WCIELENIA W JUTRZNI I NIESZPORACH ADWENTOWEJ LITURGII GODZIN

Ogólne normy roku liturgicznego i kalendarza podają, że pierwszym, najbardziej charakterystycznym rysem misterium adwentowego jest przygotowanie i wprowadzenie w Uroczystość Narodzenia Pańskiego. W tajemnicę tę wprowadzają zwłaszcza III i IV Niedziela Adwentu oraz dni powszednie od 17 do 24 grudnia¹.

Zamknięta w Bogu osobowym wieczność wkracza w ramy historii i egzystencji ludzkiej. Ten, który przez immanencję swego działania zawsze obecny jest w świecie jako stwórcza moc i łaska, zjawia się także, by być przyjętym jako osoba, jako człowiek. *Adwentowa Liturgia Godzin* jest jedną z możliwości doświadczenia takiego spotkania. Celem niniejszego artykułu będzie refleksja nad tymi tekstami Jutrzni i Nieszporów, które ukazują misterium Chrystusa w perspektywie Uroczystości Narodzenia Pańskiego.

1. WCIELENIE SYNA BOŻEGO SPEŁNIENIEM OCZEKIWAŃ STAROTESTAMENTALNYCH

Adwentowa *Liturgia Godzin* celebruje przyjście Syna Bożego na świat w ramach historii zbawienia. Teksty, które są używane do celebracji tego misterium, pochodzą najczęściej z Pisma Świętego. Te zaś, które nie są pochodzenia biblijnego, czerpią zazwyczaj swą inspirację z ksiąg natchnionych.

¹ ONRLK 39 i 42.

a) Wcielenie pełnią czasu

W tajemnicę realizowania się starotestamentalnych zapowiedzi w osobie Wcielonego Słowa wprowadza antyfona, przeznaczona na czwartkową Jutrzniew i Nieszpory dni od 17 do 23 grudnia: *Daj, Panie, zapłatę czekającym na Ciebie, aby się okazała prawdomówność proroków*². W podobnym tonie wypowiada się pierwsza strofa hymnu Jutrzniew: *Prorocy pełni natchnienia/ Zwiastują Bożą nowinę:/Już wkrótce Chrystus nadejdzie/Zbawienie niosąc ludzkości*³.

Te dwa niebiblijne fragmenty adwentowej *Liturgii Godzin* poruszają omawiany problem dość ogólnikowo, bez wyszczególniania, o jakie zapowiedzi i prorocstwa chodzi. Jednakże antyfona z I Nieszporów IV Niedzieli Adwentu: *Oto już nadeszła pełnia czasów, Bóg posłał swego Syna na ziemię*, jest już wyraźną parafrazą słynnego Pawłowego fragmentu Ga 4, 4-5 o nadejściu „pełni czasów”. Temat ten podejmowany jest także w poniedziałkowych Nieszporach III tygodnia. Psalmodia cytuje pieśń z Ef 1, 3-10. Jej fragment mówi, że w Chrystusie Bóg *oznajmił tajemnicę swej woli, według postanowienia, które przedtem w Nim powziął dla dokonania pełni czasów* (Ef 1, 9-10). Co prawda, św. Paweł omawia raczej misterium Chrystusa w Kościele, to występuje także bardzo wyraźny związek dotyczący zrealizowania się odwiecznych planów zbawienia. Chodzi o czasy mesjańskie, ku którym zmierzała cała dotychczasowa historia święta, by w nich znaleźć wreszcie swój ostateczny sens. Chociaż „pełnia” z analizowanego fragmentu ma szersze znaczenie niż z Ga 4, 4, to jej integralnym składnikiem jest misterium Wcielenia jako szczególnie etap realizacji starotestamentalnych obietnic⁴.

² *Liturgia Godzin. Codzienna modlitwa ludu Bożego I. Okres Adwentu. Okres Narodzenia Pańskiego*, Pallottinum, Poznań 2006², s. 297; dalej cytowane jako LG I.

³ LG I, s. 291.

⁴ Pawłowa „pełnia” z Ef 1, 10 jest poszerzona o zakres czasów Kościoła aż do paruzijnego przyjścia Chrystusa Pana. Nie można jednak akcentować przesadnie elementu eschatologicznego, gdyż owa „pełnia” jest w tym samym stopniu eschatologiczna, co mesjański eon w ogóle, rozpoczęty Wcieleniem. Zob. A. Jankowski, *Listy więzienne świętego Pawła*, Poznań 1962, s. 373. S. Mędała, *Tajemnica Bożej ekonomii zbawienia (List do Efezjan)*, w: J. Frankowski, S. Mędała (red.), *Wprowadzenie*

b) Wcielenie oczekiwaniem całego świata

Czas Adwentu nacechowany jest tęsknotą i oczekiwaniem, które wyrażają się nie tylko w stosunku emocjonalnym do Zbawiciela, ale również intelektualno – wolitywnym. Oczekiwanie jest tutaj postawą dynamiczną, która zakłada poznanie własnej kondycji i nadzieję na jej poprawę. Chrystus, zapowiadany w Pieśni Zachariasza jako z „wysoka Wschodzące Słońce” (Łk 1, 78), staje się inspiracją dla wyrażenia iście adwentowej postawy w antyfonie do Magnificat z dn. 21. grudnia: *O Wschodzie, Blasku światłości wieczystej i Słońce sprawiedliwości; przyjdź i oświeć żyjących w mroku i cieniu śmierci*. Podobnie wypowiada się hymn adwentowych Nieszporów po dniu 16. grudnia: *Wschodzie bez kresu, Blasku nieśmiertelny, / Sprawiedliwości Słońce najjaśniejsze, / Więzi łącząca ziemię i niebios, / Przyjdź do nas, Panie!*⁵ Prezentowane teksty, odnoszące się do Chrystusa jako potomka Dawidowego, opisują go równocześnie jako tego, który wkraczając w ziemską historię, jest jednocześnie jej reprezentantem wobec nieba. Adwentowa *Liturgia Godzin* widzi w ten sposób spełnianie się zapowiedzi Izajasza: *Niebiosa wysączcie sprawiedliwość i niech obłoki z deszczem ją wyleją! Niech ziemia się otworzy, niech zbawienie wyda owoc i razem wszędzie sprawiedliwość* (Iz 45, 8). Tekst ten używany jest w czytaniu Jutrznii z 22. grudnia. Chrześcijańska tradycja widziała w nim związek pomiędzy dziełem stworzenia i zbawienia. Świadczy o tym sobotnia antyfona z okresu od 17. do 23. grudnia, będąca właściwie sparafrazowanym tekstem, zaczerpniętym z Iz 45, 8: *Niebios, spuśćcie rosę; niech obłoki jak deszcz wydadzą Sprawiedliwego; niech ziemia się otworzy i zrodzi Zbawiciela*⁶. Chrystus poprzez przyjęcie stworzonej natury, ogarnia ją swym zbawczym działaniem. Ziemia, wydając swój owoc, bierze udział w misterium samego Boga. Modlitwa wstawiennicza z Nieszporów 19. grudnia uprasza, aby *sprawiedliwość Chrystusa, którą głoszą niebios, została uznana na całym świecie*

w myśl i wezwanie ksiąg biblijnych. *Dzieje Apostolskie. Listy św. Pawła*, t. IX, Warszawa 1997, s. 462-467.

⁵ LG I, s. 289.

⁶ LG I, s. 297.

i aby przez to *Jego chwała zamieszkała na ziemi*. Chociaż pierwszym adresatem przyjścia na świat Zbawiciela jest człowiek, to w radości tej uczestniczy, jak ukazuje hymn Jutrznii po dniu 16. grudnia, cała stworzona natura: *Raduj się, niebo, wesel się, ziemio,/ Niech morze huczy i szumią rzeki,/ Niech hymn śpiewają góry i drzewa/ Ku czci Chrystusa!*⁷

Wcielenie Syna Bożego jest zatem tajemnicą, która dotyczy również bytów stworzonych, nierozumnych. Radość natury wydaje się być potwierdzeniem słów Ewangelisty, że Chrystus „przyszedł do swojej własności” (J 1, 11), czyli do stworzonego przez siebie świata⁸. Mimo że świat, stworzony przez Boga jako dobry, to jednak pozostawał całkowicie różny od swego Stwórcy. Poprzez Wcielenie następuje zbliżenie się Bytu Absolutnego do bytu ograniczonego, stworzonego. Ten, który jest poza czasem, wkroczył swoją Osobą w ziemską historię. Innymi słowy czas stał się wymiarem Boga, który nie przestał być sam w sobie wiecznym. Stworzenie zaś osiągnęło w człowieczeństwie Słowa swoje spełnienie. Wcielenie stało się tym samym tajemnicą pewnej medialności pomiędzy stworzeniem a Bogiem.

c) Wcielenie w perspektywie mesjanizmu królewskiego

Do innych tekstów, używanych w adwentowej *Liturgii Godzin*, ukazujących spełnienie się na Jezusie Chrystusie starotestamentalnych Bożych obietnic należy czytanie Jutrznii z 20 grudnia: *Nie zostanie odjęte berło od Judy ani laska pasterska spomiędzy jego kolan, aż przyjdzie Ten, do którego one należą i zdobędzie posłuch u narodów* (Rdz 49, 10). Prezentowana wypowiedź należy do umierającego i żegnającego się ze swymi dwunastoma synami Jakuba. Umierający Patriarcha zapowiada sławę Potomkowi, zwycięstwo nad nieprzyjaciółmi i su-

⁷ LG I, s. 292.

⁸ W przyjściu Słowa Wcielonego do świata specjalny akcent pada na naród wybrany, a więc tę część, która przede wszystkim powinna przyjąć Słowo. Nic nie stoi na przeszkodzie, by interpretować J 1, 11 w sposób maksymalnie szeroki, zwłaszcza, że reprezentanci świata okazali się niepodatni na wezwanie Słowa. Por. L. S t a c h o w i a k, *Ewangelia według św. Jana*, Poznań – Warszawa 1975, s. 116-120.

premację nad innymi pokoleniami (Rdz 49, 8). O przyszłym Potomku Dawidowym więcej mówi prorocki tekst, używany 17. i 24. grudnia, w czytaniu Jutrzni: *Wyrośnie różdżka z pnia Jessego, wypuści się odrośl z jego korzenia. I spocznie na niej Duch Pana, duch mądrości i rozumu, duch rady i męstwa, duch wiedzy i bojaźni Pańskiej* (Iz 11, 1-2). Wers 2. mówiący o wyposażeniu zapowiadanej postaci w pełnię charyzmatycznych darów, posiada bardzo mocne znaczenie eschatologiczne. Przyjście na świat zapowiadanego Potomka Dawidowego rozpoczęło czasy ostateczne, naznaczone właśnie duchowym wyposażeniem Mesjasza. Modlitwa wstawiennicza z Nieszporów 22. grudnia, podobnie jak w Jutrzni z 24. grudnia, wyraźnie nawiązując do cytowanego wyżej tekstu Iz 61, 1, w wezwaniu skierowana jest do *Odkupiciela, który przyszedł na świat, aby ubogim nieść dobrą nowinę*. Modlitwa wstawiennicza Jutrzni z 20 grudnia zwraca się do Jezusa, który *przyjął nasze słabości, aby otoczył opieką chorych i tych, którzy mają odejść z tego świata*⁹. W Nieszporach z tego samego dnia znajdują się prośby skierowane do *Chrystusa, przychodzącego na świat w ludzkim ciele, o obdarzenie pełnią Jego dobrodziejstw*¹⁰. Modlitwa wstawiennicza z Jutrzni 22. grudnia w przychodzącym na świat Jezusie upatruje Tego, który *uzdrawia skruszonych w sercu i leczy swój lud z wszelkiej choroby*¹¹. Modlitwa wstawiennicza Nieszporów 23. grudnia nazywa zrodzenie Jezusa w ludzkim ciele obdarowaniem wolnością dzieci Bożych i skuteczną obroną przed wszelką niewolą¹².

Z określeniem Chrystusa „korzeń, różdżka Jessego” spotykamy się w adwentowej *Liturgii Godzin* także w antyfonie do pieśni Maryi z 19. grudnia: *O Korzeniu Jessego, który się wznosisz jako znak dla narodów, przed Tobą zamilkną królowie, a ludy modlić się będą do Ciebie; przyjdź nas wyzwolić i już dłużej nie zwlekaj*, cytowane orocstwo z Iz 11, 1, ukazane jest jako realizujące się podczas narodzin Jezusa Chrystusa. Tekst o mających zamilknąć królach, zaczerpnięty jest z Iz 52, 15. Wers ten jest fragmentem pieśni o służce Jahwe, interpre-

⁹ LG I, s. 320-321.

¹⁰ LG I, s. 323.

¹¹ LG I, s. 334.

¹² LG I, s. 343.

towanej jako zapowiedź cierpień Mesjasza¹³. Wspomniany w antyfonie znak dla narodów nawiązuje do Iz 11, 10 i mówi, po uwzględnieniu szerszego kontekstu biblijnego, że Mesjasz z rodu Dawida stanie się ostoją i punktem zbornym wszystkich narodów.

Do Chrystusa jednoczącego wszystkie narody nawiązuje także antyfona do pieśni Maryi z 22. grudnia: *O Królu, oczekiwany przez wszystkie narody; Kamieniu Węgielny, który łączysz wszelkie ludy w jedno; przyjdź i zbaw człowieka, któregoś z ziemi utworzył*. Tekst antyfony nawiązuje do mesjańskich zapowiedzi: Rdz 18, 18; Tb 14, 6; Iz 2, 2; 66, 18; Dn 7, 14. Ich spełnienie ukazuje z kolei Nowy Testament: Mt 24, 30; Dz 15, 17; Ga 3, 8; Ap 15, 4. Symbol „kamienia węgielnego” wielokrotnie odnoszony jest do Mesjasza: Ps 118, 22; Iz 28, 16; Mk 12, 10; Łk 20, 17-18; Dz 4, 11; Ef 2, 20-21; 1 Kor 3, 11; 1 P 2, 4-8. Uznanie Chrystusa za „kamień węgielny” oznaczało jednocześnie wyniesienie Go do chwały¹⁴.

Podobne treści zawiera antyfona do pieśni Maryi z 20. grudnia: *O Kluczu Dawida i Berło domu Izraela, Ty, który otwierasz, a nikt zamknąć nie zdoła, zamykasz, a nikt nie otworzy; przyjdź i wyprowadź z więzienia człowieka, który trwa w mroku i cieniu śmierci oraz strofa hymnu Nieszporów: *Szczepie Jessego, Znak dla narodów,/ Któremu władcy milcząc cześć oddają,/ Kluczu Dawida, Berło Izraela,/ Przyjdź do nas, Panie!*¹⁵. Fragmenty te inspirowane są zasadniczo Iz 22, 22, ale nawiązują także do Lb 24, 17; Łk 1, 79 i cytowanego już Rdz 49, 10. Symbolika klucza sugerujące posiadanie i przekazywanie władzy. Ap 3, 7 przypisuje realizację Izajaszowego fragmentu w całym tego słowa znaczeniu uwielbionemu Synowi Dawida, zapewniającemu dostęp do pałacu niebieskiego. Pełnię władzy Jezusa dopełnia symbolika berła.*

¹³ Egzegeci przyznają, że fragment Iz 52, 15 zawsze budził pewne problemy w interpretacji. Przeważa zdanie, że postać cierpiącego Sługi wzbudzała ogólne przerożenie, że Bóg wybrał taką drogę do wywyższenia swego Pomazańca. Por. L. Stachowiak, *Księga Izajasza II, III, Wstęp – Przekład z oryginału – Komentarz – Ekskursy*, Poznań 1996, s. 218-219.

¹⁴ Por. M. Lurker, *Słownik obrazów i symboli biblijnych*, Poznań 1989, s. 82-84; D. Forstner, *Świat symboliki chrześcijańskiej*, Warszawa 1990, s. 125-133.

¹⁵ LG I, s. 289.

Przywołanie tych dwóch symboli znajduje swe uzasadnienie w prośbie kończącej antyfonę, o uwolnienie spod wpływu śmierci, grzechu i zła.

d) Tajemnica Mądrości wcielonej

Adwentowa *Liturgia Godzin*, aby wskazać na Chrystusa, obdarzonego pełnią darów, zwraca się do Niego w antyfonie do pieśni Maryi z 17. grudnia w następujący sposób: *O Mądrości, któraś wyszła z ust Najwyższego, obejmując wszechświat od krańca do krańca, i wszystkim rządzisz z mocą i słodyczą; przyjdź i naucz nas dróg roztropności.* Antyfona zdradza także inne źródła inspiracji. Są nimi starotestamentalne teksty sapiencjalne, głoszące pochwałę upersonifikowanej mądrości Bożej: Syr 24, 3. 19-22; Mdr 8, 1. Starotestamentalna refleksja nad tematyką mądrościową ukazywała, że mądrość ludzka w pewnym sensie jest odbiciem Mądrości Bożej. Ta ostatnia nieskończenie jednak przerasta ludzkie tylko wysiłki. Jawi się przede wszystkim jako tajemniczy plan, który znajduje się u początków stworzenia i zbawienia. Adwentowa *Liturgia Godzin* w modlitwie wstawienniczej z Nieszporów 19. grudnia prosi Chrystusa, aby przychodząc na świat, *oświecił blaskiem swojej nauki tych, którzy trwają pogrążeni w ciemnościach niewiedzy*¹⁶. Sposób, w jaki traktowana jest spersonalizowana Mądrość Boża, zakłada, że jest Ona również figurą zażyłej komunii z Bogiem. Cytowane teksty adwentowej *Liturgii Godzin* domagają się aktywnej odpowiedzi człowieka, który powinien dostosować swe życie do rad i wskazówek Mądrości Bożej – Jezusa Chrystusa¹⁷.

e) Stary Testament a tajemnica zwiastowania

Adwentowa *Liturgia Godzin*, ukazując spełnianie się starotestamentalnych zapowiedzi w kontekście Wcielenia, szczególną uwagę poświęca wydarzeniu zwiastowania. Do tekstów wprost nawiązujących do tajemnicy zwiastowania należy jedna z modlitw wstawienniczych

¹⁶ LG I, s. 317.

¹⁷ Por. Ph. Vallin, *Mądrość we własnej osobie, czyli jak Trójca dała na siebie czekać*, Comm 24 (2004) nr 1, s. 77-96.

II Nieszporów III Niedzieli Adwentu: *Jezu, Synu Boga Najwyższego, Ciebie anioł Gabriel zwiastował Maryi Dziewicy*¹⁸ i antyfony do pieśni Zachariasza z 20. grudnia, będąca nieznacznie zmodyfikowanym tekstem zaczerpniętym z Łk 1, 26-27: *Bóg posłał anioła Gabriela do Maryi Dziewicy poślubionej Józefowi*. Tematykę zwiastowania w poetycki sposób opisują to wydarzenie trzy pierwsze strofy hymnu Nieszporów¹⁹. Dziewica Maryja ukazana jest jako ostateczny Syjon i świątynia. Myśl tę można odnaleźć również w symbolice antyfon adwentowych dni od 17. do 23. grudnia: *Pan wyjdzie ze swojej świątyni; przyjdzie, aby lud swój zbawić oraz: Ze względu na Syjon nie będę milczał, aż jego sprawiedliwy wszędzie pełen blasku*²⁰. Wydaje się, że występuje tu swoista równoległość. Starotestamentalna wiara zmierza, by Boże Słowo narodziło się z człowieka, a nie tylko w człowieczeństwie. Jednocześnie owym punktem dojścia jest Maryja, gdyż Jej łono od chwili zwiastowania staje się mieszkaniem Boga, nieskończenie przewyższając sposób Jego przebywania w Arce, Świątyni czy najogólniej Syjonie²¹. Zdaje się, że Maryja sama była świadoma powiązania swego wybrania bycia Matką Słowa Wcielonego z zawartymi w Piśmie Świętym obietnicami danymi przez Boga, czemu daje dobitnie wyraz w Magnificat zwłaszcza w wersach: Łk 1, 48-50. 54-55. W uwielbieniu za *wielkie rzeczy i miłosierdzie z pokolenia na pokolenie*, obok osobistej wdzięczności, występuje dziękczynienie za wierność Boga Przymierzu, który doskonale pamiętał mesjańskie obietnice i nie zważając na niewierności Izraela, zaczął je spełniać²².

Wyraźną inspirację biblijną w ukazywaniu tajemnicy zwiastowania zdradzają także inne teksty adwentowej *Liturgii Godzin*. W szczególności sposób przejawia się to w oracji z 20. grudnia: (...) *przez zwiastowanie anielskie Niepokalana Dziewica przyjęła Twoje odwieczne Słowo*

¹⁸ LG I, s. 248.

¹⁹ LG I, s. 288.

²⁰ LG I, s. 398.

²¹ Por. A. M. Sicari, *Witaj Łono Bożego Wcielenia*, Comm 3 (1983) nr 5, s. 57-58.

²² Por. H. Langhammer, *Maryja w Nowym Testamencie*, Gorzów Wielkopolski 1991, s. 47-50; J. Lach, *Dziecię się nam narodziło. W kręgu teologii Ewangelii dziecięctwa Jezusa*, Częstochowa 2001, s. 142-152.

*i przeniknięta światłem Ducha Świętego stała się świątynią Bożą (...)*²³. Podobne myśli zawiera również oracja z 17. grudnia: *Boże, Stwórco i Odkupicielu człowieka, z Twojego postanowienia odwieczne Słowo stało się ciałem w łonie Maryi Dziewicy (...)*²⁴. W świetle analizy liturgicznych źródeł obu oracji, należy uznać, że cieszą się one opinią najbardziej „maryjnych” tekstów spośród wszystkich adwentowych oracji. Mesjasz przychodzi, by zamieszkać w dziewiczym ciele Maryi, niczym świątyni zbudowanej nie ludzką, ale Bożą ręką, kiedy jaśnieje ona nie zewnętrznym bogactwem, ale zostaje napełniona chwałą samego Boga: *Przyszła chwała tego domu będzie większa od dawnej* (Ag 2, 8; por. Iz 10, 3; 61, 6; 66, 11-12; Ps 48, 17-18). O tajemnicy zwiastowania mówi również antyfona do pieśni Zachariasza z 19. grudnia: *Zbawiciel świata wszędzie jak słońce i jak deszcz na trawę zstąpi w łono Dziewicy, alleluja*. Antyfona odwołuje się do wielu tekstów biblijnych. Pierwsza część antyfony odnosi się do prorocтва Ml 3, 20, zapowiadającego nadzwyczajne łaski związane z przyjściem Pana. Tekst ten parafrazowany jest z kolei przez *Benedictus* w Łk 1, 78, gdzie Chrystus nazwany jest *z wysoka wschodzącym słońcem*. Druga część antyfony, odnosząca się do tajemnicy Wcielenia, posługuje się biblijną symboliką deszczu, który zapowiada szczególną Bożą łaskawość. Oprócz analizowanego już wcześniej fragmentu Iz 45, 8, tradycja chrześcijańska powoływała się także na biblijną opowieść o Gedeonie, który prosi Boga o uczynienie znaku, zroszenia runa wełny (Sdz 6, 36-40).

Spojrzenie na tajemnicę Wcielenia w kontekście wypełniania się starotestamentalnych obietnic, nie może pomijać Tej, z której Syn Boży wziął ciało i stał się prawdziwym człowiekiem dla naszego zbawienia. Stary Testament kończy się, wychodząc na spotkanie Jej osoby, która równocześnie staje się punktem wyjścia i początkiem Nowego Testamentu. Maryja jest „figurą synagogi”, ale poprzez szczególne uczestnictwo w tajemnicy Wcielenia staje się „typem Kościoła”, czyli zapowiedzią tego, czym będzie Kościół w końcowej fazie histo-

²³ LG I, s. 321.

²⁴ LG I, s. 302.

rii zbawienia. W ten sposób Maryja stając się spełnieniem eschatologicznych obietnic Starego Testamentu. Wydając zgodę na Wcielenie Syna Bożego, otwiera tym samym perspektywę eklezjologiczną i z obrazu starotestamentalnej synagogi staje się ikoną Kościoła, jest już Kościołem²⁵.

f) Narodziny Chrystusa w Betlejem

Adwentowa *Liturgia Godzin* nawiązuje także do narodzin Chrystusa. Charakterystycznym jest, że wydarzenie to ukazane jest w kontekście spełniania się starotestamentalnych zapowiedzi. Do kluczowych tekstów należy oczywiście wspomniane już czytanie Jutrzni z 21. grudnia: Iz 7, 14b-15. Zapowiadany przez proroka „Bóg z nami”, łączy się zarówno z imieniem Jezusa, wyrażając program Jego działania, jak też i z narodem, do którego Mesjasz przychodzi. „Bóg z nami” to nie tylko tytuł, mający na względzie fakt Wcielenia, lecz także najgłębsza racja tego faktu. Imię Jezusa wskazuje bowiem na nieustanną interwencję Jahwe w historię ludzkości, a zwłaszcza w dzieje narodu wybranego²⁶. Uważa się, że temat proroctwa „o Pannie, mającej porodzić” z Iz 7, 14 znalazł swą twórczą kontynuację w pieśni o Mesjaszu i Jego królestwie w Mi 5, 1-5. Jest to jedyna przepowiednia Starego Testamentu, dotycząca miejsca narodzin Mesjasza. Micheaszowe proroctwo w sparafrazowanej formie znalazło swe miejsce także w adwentowej *Liturgii Godzin*. 1. Antyfony z Jutrzni 24. grudnia ujmują je następująco: *Ty, Betlejem, w ziemi Judy, wcale nie jesteś najlichsze, bo z ciebie wyjdzie Władca, który będzie pasterzem mego ludu, Izraela*²⁷. Podkreśla się także, że jest to najbardziej „szczegółowe” proroctwo dotyczące przyścia Mesjasza, nieustępujące swą popularnością Izajaszowemu: *Oto*

²⁵ Por. I. de la Potterie, *Zapowiedź Maryi w Starym Testamencie*, Comm 20 (2000) nr 6, s. 3-20.

²⁶ Zob. Drobiazgowej egzegezy cytowanego tekstu w świetle Mt 1, 23 i Łk 1, 31 dokonał J. Łach w: *Dziecię się nam narodziło*, s. 41-45 i 128-129. Por. F. Gryglewicz, *Słowo ciałem się stało. Pochodzenie Jezusa w Nowym Testamencie*, Lublin 1976, s. 64 i 81.

²⁷ LG I, s. 347.

panna pocznie i porodzi syna (Iz 7, 14). Micheasz nie tylko wskazuje miejsce przyjścia Chrystusa, ale zawiera w sobie myśl o Jego wiecznym pochodzeniu. Ziemia judzka wyda potomka Dawidowego, który będzie większy od swego królewskiego protoplasty. Potęga Jego rozciągnie się na cały świat, będzie On prawdziwym pasterzem swego ludu, a Jego misja będzie posiadać boski charakter (por. Mi 5, 3). Adwentowa *Liturgia Godzin* ujmuje narodziny Jezusa Chrystusa w antyfonach do pieśni Zachariasza z 23. grudnia: *Oto wypełniło się wszystko, co anioł powiedział o Dziewicy Maryi*, oraz 24 grudnia: *Nadszedł dla Maryi czas rozwiązania i porodziła swego pierworodnego Syna*. Tekst antyfony przytacza fragment Łukasowego opisu narodzin Syna Bożego: Łk 2, 6-7. W ten sposób *Liturgia Godzin* wprowadza misterium Bożego Narodzenia.

2. TAJEMNICA WCIELENIA OCZEKIWANEGO I JUŻ REALIZOWANEGO

Charakterystyczną cechą adwentowych tekstów liturgicznych jest oczekiwanie na to, co już jest. Teksty Jutrzni i Nieszporów ukazują tajemnicę Wcielenia w aspekcie oczekiwania na nie, a niekiedy w taki sposób jakby było ono już realizowane. Jawi się ono nie tylko jako wydarzenie dokonane w historii, ale także jako rzeczywistość oczekiwana przez wierzących.

a) Wcielenie Bożym darem dla wszystkich

W adwentowe oczekiwanie na przyjście na świat Syna Bożego wprowadzają już teksty, które przynależą do pierwszej części tego okresu, czyli od I Nieszporów I Niedzieli Adwentu do 16. grudnia. W tak rozumianą tajemnicę wcielonego Słowa Bożego wprowadza hymn Nieszporów: *Bo już się zbliża Zbawiciel świata/ Przynosząc światło zblakany w mroku,/ I każdy człowiek zobaczy Słowo/ Wcielone dla nas*²⁸. Wydaje się rzeczą charakterystyczną, że adwentowa *Liturgia*

²⁸ LG I, s. 140.

Godzin, jak to ujmuje cytowany hymn, nie ogranicza udziału w misterium Wcielenia tylko do grona wierzących. Modlitwa wstawiennicza Jutrznii 17 grudnia uprasza, aby ludzkie serca skłoniły się ku Bożemu Słowu²⁹. O przyjściu zapowiedzianego przez Boga Zbawiciela na świat, mówi także oracja z wtorku II tygodnia: *Boże, Ty przyrzekłeś zbawienie wszystkim ludom ziemi, spraw, abyśmy z radością oczekiwali chwalebnej pamiątki Narodzenia Zbawiciela*. Tekst modlitwy odzwierciedla przesłanie proroka Izajasza, który wskazywał, że słuszną rzeczą jest oczekiwanie w twórczej nadziei, która pozwala cieszyć się z otrzymania niezасłużonych darów (por. Iz 35, 1-2).

b) Wcielenie początkiem i podstawą przedziwnej wymiany

Analiza powyższych tekstów Jutrznii i Nieszporów może skłaniać do pytania o powód Wcielenia? Jaki jest jego ostateczny sens? Odpowiedzi zdają się udzielać oracje adwentowej *Liturgii Godzin*.

Modlitwa z 17. grudnia sytuuje rzeczywistość Wcielenia niejako w momencie zwiastowania a przed narodzeniem: *Boże, Stwórco i Odkupicielu człowieka, z Twojego postanowienia odwieczne Słowo stało się ciałem w łonie Maryi Dziewicy, wysłuchaj łaskawie nasze prośby, aby Twój Syn przez przyjęcie ludzkiej natury obdarzył nas swoim boskim życiem*. Do pewnego stopnia oracja wydaje się być zwięzłą syntezą historii zbawienia. W postanowieniu Boga odnośnie do przywrócenia utraconego porządku przez grzech pierworodny, szczególne miejsce zajmuje przyjęcie przez odwieczne Słowo ludzkiej natury. Poprzez aktywne przygotowanie się do świąt Bożego Narodzenia, Bóg daje już teraz udział w życiu nadprzyrodzonym. Odbywa się to zwłaszcza poprzez udział w liturgicznej Pamiętce tego wydarzenia.

W podobny sposób podchodzą do tajemnicy Wcielenia oracje z 20. i 22. grudnia³⁰. Modlitwy ukazują Maryję jako wzór adwentowego oczekiwania i przygotowania na przyjście w ciele Pana Jezusa.

²⁹ LG I, s. 2301.

³⁰ LG I, s. 321 i 324.

Realizacja tego misterium włącza w owoce odkupienia, czyli w życie Chrystusa już teraz, podczas adwentowego oczekiwania.

Wydaje się, że Wcielenie Chrystusa, przez które ludzkość zostaje uwolniona od grzechów i dostępuje udziału w życiu Odkupiciela, jest najczęstszym powodem, dla którego się ono dokonało. Przede wszystkim, na mocy swego odwiecznego postanowienia, ma w nim udział Bóg Ojciec. Udział w życiu Odkupiciela miałby polegać na posiadaniu życia w obfitości, którego kresem jest życie wieczne (por. J 10, 10), co ukazuje jedna z modlitw wstawienniczych Nieszporów 17. grudnia: *Ty przyszedłeś, abyśmy życie mieli w obfitości, przyjdź i obdarz nas życiem wiecznym*³¹. Adwentowa *Liturgia Godzin* we Wcieleniu upatruje udział w Bóstwie. Dla modlitwy wstawienniczej Nieszporów 19. grudnia jest to podstawą do upraszania uczestnictwa w wiecznej chwale³². Modlitwa wstawiennicza Jutrznii 20. grudnia sugeruje, że Bóg stając się człowiekiem, czyni godnymi wierzących w Niego do korzystania z boskich darów³³. Skażona grzechem ludzka natura, zaznaczają modlitwy wstawiennicze Nieszporów 20. i 22. grudnia, w oczach Chrystusa wydaje się być godna Jego bóstwa. Dlatego też adwentowa *Liturgia Godzin* nie waha się nazwać wszystkich ludzi braćmi wcielonego Syna Bożego³⁴. Wydaje się, że teksty Jutrznii i Nieszporów adwentowej *Liturgii Godzin* dotyczące Wcielenia, odpowiadają treściom znanej teologicznej formuły „*admirabile commercium*”, przedziwnej wymiany. W tekstach liturgicznych termin ten dotyczy zbawczego działania Boga w stosunku do ludzi. Jego podstawą i początkiem jest fakt przyjęcia przez Syna Bożego ludzkiej natury³⁵. Sens „przedziwnej wymiany” objawia się w szczególności w tym, by uczynić ludzi

³¹ LG I, s. 304.

³² LG I, s. 310-311.

³³ LG I, s. 315.

³⁴ LG I, s. 317 i 332.

³⁵ Literalnie termin ten pada w pierwszej antyfonie z I Nieszporów Uroczystości Świętej Bożej Rodzicielki: *O cudowna wymiano! (O admirabile commercium) Stwórca przyjął duszę i ciało, narodził się z Dziewicy, a stając się człowiekiem bez udziału ziemskiego ojca, obdarzył nas swoim Bóstwem*. LG I, s. 425. Występuje on również w tekstach mszalnych. Por. S. C z e r w i k, *Misterium Adwentu i Narodzenia Pańskiego na tle prefacji*, LitS 3-4 (1996), s. 17-18.

uczestnikami boskiej natury. Syn Boży staje się Synem Człowieczym, aby człowiek jednocząc się ze Słowem i przyjmując w ten sposób synostwo Boże, stał się synem Bożym. Analiza teologicznego sensu formuły „*admirabile commercium*” w świetle tekstów Jutrzn i Nieszporów adwentowej *Liturgii Godzin*, ukazuje, że Chrystus wchodząc poprzez Wcielenie we wspólnotę z ludźmi, umożliwia im przystąpienie do wspólnoty z Bogiem, co prowadzi do wypełnienia procesu zbawczego. Owa więc z Synem Bożym daje człowiekowi udział w boskim dziedzictwie, człowiek staje się nowym stworzeniem. Mimo że nadal podlega grzechowi i śmierci, to, jak mocno podkreślają liturgiczne teksty, zostaje wprowadzony w dziedzinę boskiego życia. Człowiek może odnowić się na wzór Syna Bożego dlatego, że Syn Boży z woli Ojca stał się człowiekiem.

3. PASCHALNE ŚWIATŁO TAJEMNICY WCIELENIA

a) Wcielenie początkiem dzieła zbawczego Chrystusa

Zagadnienie relacji między Wcieleniem a Paschą Jezusa Chrystusa posiada doniosłe znaczenie dla chrześcijańskiej soteriologii. Teksty *Liturgii Godzin* ukazują te wydarzenia jako pozostające ze sobą w nierozzerwalnym związku. Bez właściwego ukazania tych relacji trudne jest teologiczne zrozumienie samego wydarzenia Wcielenia, jak i uchwycenie głębszego sensu misterium paschalnego. Analiza treści adwentowych tekstów *Liturgii Godzin* od 17. do 24. grudnia pozwala zauważyć, że misterium Wcielenia posiada pewną dynamiczną, paschalną orientację, wewnątrznie skierowane jest ono na wypełnienie się w śmierci i zmartwychwstaniu Chrystusa. Współczesna egzegeza biblijna, w tym też egzegeza tekstów używanych przez *Liturgię Godzin*, przyjmuje powszechnie pogląd, że Wcielenie posiada przede wszystkim charakter odkupieńczy. Nie wystarczy pojmować Wcielenia jako niezbędnego warunku odkupienia, ale trzeba je uznać za rzeczywisty początek zbawczego dzieła, odkupieńczego uniżenia się Syna Bożego w „postaci sługi” (Flp 2, 7). Przyjęcie ludzkiej natury, a więc

ciała poddanego śmierci, implikuje początek odkupienia przez krzyż i zmartwychwstanie, gdyż wydarzenia te tworzą jedno wielkie dzieło zbawienia, jakiego dokonał Bóg w swoim Synu³⁶. Takie spojrzenie na tajemnicę Wcielenia, zdaniem współczesnej teologii, nadaje wewnętrzną jedność całemu misterium Chrystusa, gdyż Jego czyny od momentu przyjścia na świat są rozwinięciem, ukształtowaniem i pełnym urzeczywistnieniem tego, czego dokonał On przyjmując ludzką naturę. Cel określa wewnętrzną istotę każdego bytu stworzonego i tę metafizyczną regułę można również odnieść do ludzkiej natury Chrystusa. Całe ludzkie życie Chrystusa, poczynając od chwili poczęcia, jest naznaczone misterium zbawczym. Hymn Nieszporów po dniu 16. grudnia każe oczekiwać przyjścia Zbawiciela w ludzkim ciele, ujmuje syntetyczny dorobek teologów dawnych i współczesnych w lapidarnym wręcz zdaniu: *Czas już się zbliża, abyś nas odkupił/ Przez Twoje życie, śmierć i zmartwychwstanie*³⁷.

Analiza takich i podobnych tekstów pozwala ująć tę prawdę dogłębniej. Związek pomiędzy tajemnicą Wcielenia a misterium paschalnym przejawia się w *Liturgii Godzin* bardzo wyraźnie na przykładzie modlitw na zakończenie. O ile relację tę modlitwa III Niedzieli Adwentu ujmuje bardzo ogólnie, to oracja z IV Niedzieli sytuuje bardzo wyraźnie Wcielenie w panoramie wydarzeń paschalnych: *Wszeczmogący Boże, przez zwiastowanie anielskie poznaliśmy wcielenie Chrystusa, Twojego Syna, prosimy Cię, wlej w nasze serca swoją łaskę, abyśmy przez Jego mękę i krzyż zostali doprowadzeni do chwały zmartwychwstania*. Oracja III Niedzieli Adwentu zalicza Narodzenie Pańskie do wydarzeń zbawczych. Jej podstawowym wymiarem jest przyjście Syna Bożego w ludzkim ciele. Końcowym etapem zbawienia jest uczestnictwo w rzeczywistości eschatologicznej, chwale zmartwychwstania. Szczególnym wydarzeniem w historii zbawienia, podkreśla oracja IV Niedzieli, jest męka i krzyż Chrystusa Pana.

³⁶ Por. L. Scheffczyk, *Zmartwychwstanie*, Warszawa 1984, s. 226 – 234; W. Hryniewicz, *Chrystus nasza Pascha. Zarys chrześcijańskiej teologii paschalnej*, t. I, Lublin 1982, s. 273 – 274; E. Dąbrowska, *Ekumeniczny wymiar Wcielenia jako początku paschalnego misterium Jezusa Chrystusa*, Comm 24 (2004) nr 1, s. 64-76.

³⁷ LG I, s. 289.

Podobne soteriologiczne przesłanie misterium Wcielenia podkreślają oracje z 18. grudnia: *Wszchemogący Boże, od dawna przygniata nas jarzmo grzechów, spraw, aby nas wyzwoliło upragnione nowe narodzenie Twojego Syna* i 22. grudnia: *Boże, Ty, widząc upadłego człowieka pod władzą śmierci, postanowiłeś go odkupić przez przyjście Twojego Syna, spraw, aby ci, którzy z pokorną pobożnością obchodzą pamiątkę Jego Wcielenia, zasłużyli na zjednoczenie z Nim jako Odkupicielem*. W stosunku do oracji z III i IV Niedzieli Adwentowej modlitwy powyższe konkretyzują soteriologię Wcielenia jako wyzwolenie, wybawienie od grzechów. Adwentowa *Liturgia Godzin*, akcentując różne aspekty misterium paschalnego, wielokrotnie nazywa Chrystusa Pana Odkupicielem lub Zbawicielem. Wspomina także o prześląganiu za grzechy i usprawiedliwieniu.

Korelatem dzieła zbawczego jest idea grzechu jako niebezpieczeństwa zagrażającego człowiekowi. Dlatego też w adwentowej *Liturgii Godzin* występują teksty wyrażające sposób pojmowania Chrystusowego dzieła jako okup za grzechy. Jego integralną częścią jest przyjście na świat i przyjęcie ludzkiej natury. Wspominają to zwłaszcza modlitwy wstawiennicze z II Nieszporów III Niedzieli Adwentu: *Jezu Zbawicielu, anioł objawił Twoje imię Józefowi, mężowi sprawiedliwemu, przybądź i wybaw swój lud z grzechów*³⁸. Inna z modlitw, z Nieszporów 22. grudnia, wyraża tę prawdę w następującej prośbie: *Panie Jezu, Ty przez swoje przyjście pośpieszyłeś światu na ratunek, uwolnij nas od grzechów w któreśmy popadli*³⁹. Skutkiem grzechu jest popadnięcie w śmierć. Wcielenie, usytuowane w perspektywie eschatycznej, uwalnia od jej zgubnych skutków, co wyraża wezwanie z II Nieszporów IV Niedzieli: *Panie, Ty przez pierwsze przyjście w ludzkiej naturze odkupiłeś świat z grzechów, odpuść nam wszelkie winy, kiedy przyjdiesz w chwale*⁴⁰.

Warto również przypomnieć, że całe ziemskie życie Jezusa upłynęło pod znakiem pokoju. Istota pojednania Boga z człowiekiem polegałaby między innymi na tym, że Bóg, darząc swe stworzenie jednakową

³⁸ LG I, s. 248.

³⁹ LG I, s. 336.

⁴⁰ LG I, s. 287.

miłością, nie zamienia jej na gniew w skutek popełnianych przez ludzi grzechów. Miłość owa, w myśl Pawłowej sentencji: *Gdzie wzmógł się grzech, tam jeszcze obficiej rozlała się łaska* (Rz 5, 20), osiąga swą pełną realizację poprzez udział w darach Bóstwa. Wyrażają tę prawdę następujące modlitwy wstawiennicze z Nieszporów 19. grudnia: *Panie, Ty dla nas przyjąłeś ludzkie słabości, otocz wszystkich ludzi chwałą swego Bóstwa, oraz Ty uniżyłeś samego siebie, aby zgładzić naszą nieprawość, obdarz nas nagrodą Twojej wiecznej chwały*⁴¹. Chrystusowe przyjęcie na siebie ludzkich słabości jest podstawą do wzywania i spodziewania się Jego pomocy w trudnych doświadczeniach życiowych. Fundamentalną rzeczywistością tego misterium jest fakt Wcielenia, które znajduje swe dopełnienie w tajemnicy męki i śmierci Chrystusa.

b) Wcielenie w perspektywie męki, zmartwychwstania i wniebowstąpienia

Paschalny aspekt tajemnicy Wcielenia wyraźnie prezentuje Psalmodia Adwentu w dniach od 17. do 24. grudnia. W I Nieszporach III Niedzieli występuje pieśń o Jezusie Chrystusie Słudze Bożym z Flp 2, 6-11. Przede wszystkim zostaje stwierdzone, że Jezus Chrystus od zawsze posiadał to samo istnienie, co Bóg Ojciec. Następujący dalej fragment o ogołoceniu, polegającym na przyjęciu postaci sługi i podobieństwa do ludzi, poprzez które Jezus dokonał kenozy, łączone jest z Wcieleniem. „Postać sługi” stanowi tutaj wyraźne przeciwstawienie do „postaci Bożej”. Chodziłoby tutaj o naturę pozbawioną rajskich przywilejów, a podległą cierpieniu i śmierci, które to stały się programem służącym celom odkupienia. Posłuszeństwo Chrystusa woli Bożej znajduje swój finał w najbardziej jaskrawym przejawie kenozy – śmierci krzyżowej, łączonej z hańbą w oczach obywateli imperium rzymskiego i będącej przekleństwem dla Żydów (Por. Pwt 21, 33; Ga 3, 13; Hbr 12, 2). Kolejne wersety, Flp 2, 9-11, mówią o wywyższeniu. W myśli Apostołów, kontynuowanej także w teologii współczesnej, chodziłoby o takie wyniesienie Chrystusa, które zawiera w sobie

⁴¹ LG I, s. 317.

zmarłychwstanie, wniebowstąpienie i zajęcie miejsca po prawicy Ojca (por. Dz 2, 33; 5, 31; Rz 1, 3n; 8, 34; Ef 4, 9n; Kol 3, 1). Bibliści zaznaczają, że ten kontekst pozwala nawet wnosić o tym, iż Chrystus wywyższony otrzymuje większą chwałę, niż posiadał uprzednio przed kenozą, gdyż zostaje ona powiększona o dzieło paschalne⁴².

Należy przy tym wyakcentować także soteryjny wymiar wniebowstąpienia. Choć w Pawłowych wypowiedziach nie ma opisów wniebowstąpienia Zbawiciela, sam Apostoł używa takich stwierdzeń jak: *Ten, który zstąpił, jest Tym, który wstąpił ponad wszystkie niebiosy, aby wszystko napełnić* (Ef 4, 10), lub: *Dlatego też Bóg Go nad wszystko wywyższył* (Flp 2, 9). Obecne są także teksty mówiące o zasiadaniu Zmarłychwstałego po prawicy Boga: Rz 8, 34; Ef 1, 20. Pozwala to na wyciągnięcie wniosku, że przez tajemnicę wywyższenia Chrystusa należy rozumieć nie tylko zmarłychwstanie, ale także wniebowstąpienie i zasiadanie po prawicy Ojca, które także posiadają wartość soteryjną. Nie jest ono jedynie wyrazem tryumfu człowieka, który został wyniesiony do godności Bożej, ale jest powrotem do świata niebieskiego, z którego Syn Boży wyszedł⁴³. Bóg manifestuje się w swoim wcielonym Synu, Jego egzystencji w pełni ludzkiej, związanej czasem i przestrzenią. Misterium paschalne konkluduje całe objawienie się Boga, które staje się zrozumiałe dla ludzi, gdyż zostało wyrażone w powszechnie zrozumiałym języku męki i śmierci krzyżowej⁴⁴.

c) Wcielony Chrystus Barankiem paschalnym i apokaliptycznym

W adwentowej *Liturgii Godzin*, w modlitwie wstawienniczej Nieszporów 21. grudnia występuje tytuł charakterystyczny dla okresu

⁴² Por. A. Jankowski, *Listy więzienne*, dz. cyt., s. 113-116 i 524-531; T. D. Łukaszkuk, *Ty jesteś Chrystus, Syn Boga żywego. Dogmat chrystologiczny w ujęciu integralnym*, Kraków 2000, s. 161-165.

⁴³ Zob. K. Romaniuk, *Soteriologia św. Pawła*, Warszawa 1983, s. 81-85; Por. L. Jędrzejewski, *Integralna wizja tajemnicy odkupienia*, w: *Tajemnica odkupienia*, Kolekcja Communio 11, Poznań 1997, s. 139-142.

⁴⁴ Por. H. U. von Balthasar, *Teologia. Prawda Boga*, T. 2, Kraków 2004, s. 270-272.

wielkanocnego: *Baranku Boży, Ty przyszedłeś zgładzić grzechy świata, oddal od nas wszelki zalew grzechu*⁴⁵. Nazywanie Jezusa Barankiem wyrasta z tradycji starotestamentalnej. Symboliczna interpretacja starotestamentalnych baranków ofiarnych znajduje swe wypełnienie w Jezusie Chrystusie – Baranku, który oddał się w ofierze za całą ludzkość. Szczególny związek pomiędzy starotestamentalnym barankiem paschalnym a osobą Chrystusa uchwycono w proroczym fragmencie z czwartej pieśni Sługi Jahwe: *Dręczono go, lecz sam dał się gnębić, nawet nie otworzył ust swoich. Jak baranek na rzeź prowadzony* (Iz 53, 7). W Nowym Testamencie związek ten zostaje zrealizowany we wskazaniu i nazwaniu przez Jana Chrzciciela Jezusa Barankiem, który gładzi grzech świata (J 1, 29). Tym samym zaznaczono, że Jezus ma zbawić świat przez cierpienie. Wypełnienie się starotestamentalnych zapowiedzi w Nowym Przymierzu *Liturgia Godzin* akcentuje pieśnią z czwartkowych Nieszporów III tygodnia, gdzie jest mowa o zwycięstwie dzięki krwi Baranka – Ap 10, 12; 12, 11. W dzieło Odkupienia wpisuje się także „słowo świadectwa”, czyli przyznanie się do Chrystusa, a także oddanie za Niego życia. Zwieńczeniem dzieła Odkupienia jest udział w niebiańskiej liturgii Baranka, którą *Liturgia Godzin* antycypuje pieśnią z II Nieszporów IV Niedzieli Adwentu: *Alleluja. Bo nadeszły gody Baranka, a Jego Małżonka się przystroiła. Alleluja* (Ap 19, 7).

Współczesna teologia odnosząc się do powyższej problematyki zauważa, że teksty mówiące o Jezusie – Baranku pozwalają mówić o teologicznej prawdzie, pośredniczącej między pewnymi skrajnościami, która broniąc „niezmienności Boga”, wyklucza Wcielenie jako zewnętrzny dodatek. Otóż tam, gdzie Apokalipsa mówi o *Baranku zabitym od założenia świata* (Ap 5, 6. 9. 12; 13, 8), wolno stwierdzić, że owa ofiara niebios jest wiecznym aspektem historycznej ofiary Jezusa na krzyżu. Innymi słowy Chrystusowa ofiara zaczęła się, zanim jeszcze On przyszedł na świat, a Jego krzyż był krzyżem *Baranka zabitego przed założeniem świata*. Byłby zatem krzyż odsłonięciem misterium życia samego Boga. Pozwala to na wyciągnięcie wniosków, że w ke-

⁴⁵ LG I, s. 330.

nozie Syna Bożego uczestniczą pozostałe Osoby Trójcy Świętej: Bóg Ojciec jako Posyłający i Opuszczający, a Duch Święty jako Jednoczący przez samo rozdzielenie i nieobecność. Kenotyczny wymiar trwania wszystkich Osób Trójcy Świętej, ujawnia tym samym dramatyczny, dynamiczny sposób istnienia Boga⁴⁶.

Refleksja nad celebrowanym przez adwentową *Liturgię Godzin* misterium, pozwala stwierdzić, że tajemnica Wcielenia polega na tym, że Syn Boży przyjmuje człowieczeństwo podległe śmierci, będącej konsekwencją grzechu, celem wyzwolenia ludzkiej natury ze śmierci i grzechu właśnie. Odkupienie zaczęło się już, jak to dosadnie ujmuje idąca za myślą Ojców Kościoła teologia współczesna, od pierwszego uderzenia, pulsu życia w łonie Maryi aż do „wykonało się” (J 19, 30) połączonego z oddaniem Ducha na krzyżu. Ponownie odkryty liturgiczny aksjomat *lex orandi – lex credendi* zwraca uwagę na paschalne misterium w soteriologii w relacji do całego ziemskiego życia Jezusa. Tajemnica zbawienia osiąga swój punkt kulminacyjny w nowym Przymierzu, kiedy Chrystus, jedyny Pośrednik, jedna człowieka z Bogiem przez historyczny krzyż i równie historyczne zmartwychwstanie, mające swój wymiar eschatyczny. Dzieje się tak, gdyż Słowo Odwieczne przyszło, aby wziąć aktywny udział w konkretnej ludzkiej historii⁴⁷. Sens okupienia ukazuje się zatem dopiero w całości wszystkich wydarzeń zbawczych. Sposób ukazania ich przez *Liturgię Godzin*, nie pozwala logice pojęć ludzkich na odseparowanie poszczególnych wydarzeń z życia Jezusa od całości misterium odkupienia. *Liturgia Godzin* ukazuje, że w centrum chrześcijańskiej soteriologii znajduje się nie idea, lecz historyczna postać Jezusa Chrystusa, którego życie, jako jedno dzieło zbawcze, jest z Nim związane i w Nim obecne. On, odpowiadając na najgłębsze nasze tęsknoty, sam stał się odkupie-

⁴⁶ Dla H. U. von Balthasara podobne treści daje do zrozumienia rzymski kanon Mszy św., kiedy mówi o *sublime altare tuum*. Jest to wieczny aspekt Golgoty, który ucieleśnia zabity od wieków Baranek, który także od wieków zasiada na tronie z Ojcem. Zob. H. U. von Balthasar, *Teologia misterium paschalnego*, Kraków 2001, s. 35-38.

⁴⁷ Por. A. Espenziel, *Tajemnica paschalna w samym sercu pośrednictwa Chrystusa*, Comm 17 (1997) nr 2, s. 92-100.

niem i zbawieniem, nowym osobowym centrum Kościoła, ludzkości i świata.

Mystery of Incarnation in the Lauds and Vespers of Advent

Reflection above the mystery celebrated in Liturgy of Hours during Advent states that the secret of the Incarnation relies on the fact that the Son of God is accepting the humanity subordinate to the death, being a consequence of the sin, with the purpose of freeing the human nature from the death and sin. The secret of the salvation is achieving its climax in the new Alliance, when the Christ, the only Intermediary, historically is raised from the dead. Liturgy of Hours is portraying, that in the centre of Christian soteriology is not an idea but a historical figure of Jesus Christ.